

Samnanger kommune
Tyssevegen 217
5650 TYSSE

Dato	24.08.2023
Vår referanse	2023/66087-2
Dykkar referanse	23/480
Sakshandsamar	Lasse Klæboe Kristensen
E-post	Lasse.Kleboe.Kristensen@vlfk.no
Telefon	

Fråsegn til høyring og offentleg ettersyn - planprogram – kommuneplanen sin samfunnsdel 2023 – 2035, Samnanger kommune

Vi viser til brev datert 22.06.2023 om høyring av forslag til planprogram for kommuneplanen sin samfunnsdel for Samnanger kommune. Planprogrammet skal gjere greie for kva kommuneplanen sin samfunnsdel skal handla om, føremålet med planarbeidet, planprosess og opplegg for medverknad. Gjeldande samfunnsplan vart godkjent i 2007 og la grunnlag for utviklinga fram mot 2017. Planprogrammet som no er til høyring og offentleg ettersyn legg perioden 2023-2035 til grunn. Kommunen har ei målsetting om endeleg vedtak av ny samfunnsdel i september 2024.

Vestland fylkeskommune vurderer planprogrammet ut i frå fylkeskommunens sektoransvar og målsettingar i regionale planar. For kommunane i Sogn og Fjordane og kommunane i Hordaland gjeld dei vedtekne regionale planane fram til desse vert avløyst av nye planar i Vestland.

For utfyllande planfaglege råd viser vi til internettsidene våre:
www.vestlandfylke.no/planlegging/kommunal-planrettleiing.

Vurdering

Planfaglege merknader

Planprogrammet for kommuneplanen sin samfunnsdel er kortfatta, men strukturert og tydeleg. Kommunen har godt greie for langsiktige mål, resultatmål og prosessmål. Vårt generelle inntrykk er at både prosess og innhald er godt forankra i dei lovar og retningslinjer som er lagt for utarbeiding av kommuneplan. Samfunnsdelen skal, med sine mål og strategiar, danne utgangspunktet for dei arealretta føringane KPA vil gje. Den ønska retninga for samfunnet blir løfta fram gjennom følgande hovudtema:

- Folkehelseoversikt/demografi
- Klima og klimatilpasning, miljø og naturmangfald
- Næringsutvikling
- Helse og omsorg
- Oppvekst (skule-/barnehagestruktur)
- Organisasjonsutvikling
- Arealstrategi

Vestland fylkeskommune meiner dette er relevante satsingsområde å inkludere i kommuneplanens samfunnsdel. Kvart hovudtema er vidare skildra med utgreiingsbehov. Dette indikerer bevisstheit om behovet for grundig analyse og undersøking av dei ulike områda, og vil gje eit godt utgangspunkt for utvikling av konkrete mål og strategiar. Det viser samstundes at kommunen har ei heilheitleg tilnærming til samfunnsutvikling og tar omsyn til viktige og breie aspekt for å skape ei balansert og berekraftig forvaltning av Samnanger.

FN sine berekraftsmål

Planprogrammet gjer kort greie for FN sine berekraftsmål. Kommunen viser til at FN sine berekraftsmål er ein viktig del av det som er styrande framover for samfunns- og arealplanlegginga. Det skal leggjast vekt på langsiktige løysingar i det vidare planarbeidet, og konsekvensar for miljø og samfunn skal skildrast. Kommunen har og til hensikt med planarbeidet at det skal leggja eit grunnlag for at utviklinga skal fremje folkehelse og utjamne sosiale helseskilnader. Viktig er også omsyn til barn og unge sine oppvekstvilkår, prinsippet om universell utforming og estetisk utforming. I samband med kommuneplanarbeidet skal måla konkretiserast og gjerast relevante for lokale tilhøve. Vestland fylkeskommune stettar kommunen i dette. Ved å identifisere Samnanger kommune sine utfordringar og styrker innan dei ulike berekraftsmåla, og deretter sjå på synergjar og målkonfliktar mellom berekraftsmåla. Aktuelle berekraftsmål kan koplast mot dei ulike tema og utviklingsområda i samfunnsdelen. Når berekraftsmåla vert tilpassa lokale forhold fører det til at kommunen kan bruke samfunnsdelen meir handfast som styringsverktøy for å bidra til ei berekraftig utvikling.

Medverknad

Samnanger kommune legg vekt på at administrasjonen, dei ulike sektorane, lokalsamfunnet og politikarane skal ha eigarskap til planen. Opplegget for gjennomføring av medverknadsprosessen er godt belyst på dette stadiet i planprosessen. Det vert m.a. lagt opp til fleire metodar for å involvere både lokalbefolkning, kommuneorganisasjonen, frivillige lag og foreiningar, næringslivet og øvrige aktørar. Vi oppmodar kommunen til å inkludere profesjonelle kulturaktørar, musea, galleri og utdanningsinstitusjonar mv. Kommunen kan også vurdere digitale plattformer og kanalar for dei som ikkje har høve til, eller ikkje ønskjer å møte fysisk. Ved å ta omsyn til mangfaldet av meiningar og perspektiv blir samfunnsdelen meir forankra i lokalsamfunnet og betre i stand til å adressere dei faktiske utfordringane og behova som innbyggjarane opplever. Etter rettleiande framdriftsplan skal medverknadsprosessen føregå i perioden oktober 2023-mars 2024. I det vidare planarbeidet er det viktig at det synleggjerast korleis innspel som har kome frem gjennom medverknadsprosessen er vurdert og tatt stilling til.

Regionale rammer og føringar

Vestland fylkeskommune utarbeider regionale planar og strategiar som er retningsgivande for Samnanger kommune si planlegging. Regionale planar skal leggjast til grunn i kommunalt planarbeid og er eit viktig grunnlag for utarbeidinga av samfunnsdelen, jf. plan- og bygningslova § 8-2. Dette er naudsynt for at kommune og fylkeskommune skal kunne jobbe mot felles mål i samfunnsutviklinga. Planutkastet nemner regionale føringar under punkt 2.3, der det vert vist til *Utviklingsplan for Vestland 2020-2024*. For regionale føringar er det utviklingsplanen som set retning for utviklinga i fylket, men fylkeskommunen har fleire regionale planar og strategiar som bør takast med som kunnskapsgrunnlag i det vidare arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel.

Oversikt over regionale planar, temaplanar og strategiar finn dykk ved å trykke på lenka under <https://www.vestlandfylke.no/planlegging/regional-planlegging/regionale-planar/>

Arealstrategi

Ein arealstrategi i samfunnsdelen er viktig for å tydeleggjere kommunestyrets langsiktige arealpolitikk og korleis nasjonale og regionale føringar og mål skal følgast opp. Dette går frem av dei oppdaterte nasjonale forventningane til regional og kommunal planlegging. Arealstrategi er valt ut som eit hovudtema i planprogrammet, og kommunen legg opp til at samfunnsdelen skal innehalde ein overordna arealstrategi med eit arealrekskap. Arealstrategien vil og legge føringar for kommuneplanens arealdel. Vestland fylkeskommune er positive til dette. Vi oppmodar kommunen om å synleggjere vurderinga av arealbehov og sette føringar gjennom arealstrategien for tema i samfunnsdelen som krev oppfølging gjennom arealretta tiltak. Arealstrategien bør mellom anna vise korleis kommunen skal syte for ei samordna areal- og transportplanlegging som bidreg til å redusere transportbehova, redusere nedbygging av LNF- og viktige natur- og friluftsområde, fortette innanfor eksisterande utbygde område og utvikle eksisterande sentrum og knutepunkt. Det er ikkje

grunnlag for utbygging «over alt», og det er trong for å prioritere. For å lukkast med dette er det viktig at ein jobbar med å utvikle tettstadane i kommunen, slik at desse er attraktive som stad å bu, besøke og drive næring. Handel og tenester bør som hovudregel vere lokalisert til sentrum. Det same bør arbeidsplassar med mange tilsette. Nye bustadområde bør lokaliserast innanfor gangavstand til sentrum, og innanfor område som allereie er utbygd. Denne type arealbruk er effektiv, bidreg til å verne arealressursar, og legg til rette for at innbyggjarane kan gå og sykle til sine daglege gjeremål. Ein bygger samstundes opp om grunnlaget for eit mangfaldig og godt tenestetilbod i sentrum.

Friluftsliv er nemnt under arealstrategiar som eit sentralt tema og utviklingsområde. Å satse på gode friluftslivsområde og ivaretaking av desse kan vere eit verkemiddel for å nå mål under tema som stadattraktivitet, tettstadutvikling, livsmeistring og folkehelse. Det er viktig å sjå korleis gode koplingar mellom tiltak som blir gjennomført i planlegginga av areal kan hjelpe ein å nå andre utviklingsmål i kommunen.

Samfunnsdelen bør inkludere arealstrategiar som sikrar friluftsområde og viktige kulturmiljø for ålmenta. Vi oppmodar til å inkludere arealrekneskap i desse strategiane og ha fokus på å verdsette areal med tanke på helse, aktivitet og friluftsliv. Dette vil legge grunnlaget for gode bustadmiljø som igjen kan bidra til både fysisk og psykisk helse, bustadattraktivitet for nye innbyggjarar og lyst til å bli buande i Samnanger for dagens innbyggjarar.

Vi vil oppmode kommunen om å inkludere ei arealstrategi som sikrar ei berekraftig forvaltning av kommunen sine kulturlandskap og kulturmiljø. Desse bør definerast og synleggjerast i arealdelen gjennom bruk av omsynssoner. Her kan kommunen mellom anna la seg inspirere av kommunedelplanen for kulturminne 2012-2020.

Det er viktig at arealstrategiane speglar måla ein set seg innan klima og miljø. Vi oppmodar kommunen om å sjå på arealstrategiar for å ta omsyn til karbonrike areal, redusere fossile utslipp frå trafikk, legge til rette for ladeinfrastruktur for køyretøy og fartøy, ta i vare naturmangfaldet og bruk av naturbaserte løysingar.

Handlingsdel og økonomiplan

Samfunnsdelen skal ha ein handlingsdel med tiltak for gjennomføringa av planen sine målsetjingar innanfor dei fire påfølgande åra eller meir, jf. plan og bygningslova § 11-1 fjerde ledd. Ein handlingsdel, med tydeleg oppgåver og ansvar for oppfølging, er viktig for å sikre gjennomføringa. Handlingsdelen skal konkretisere handlingsmål og tiltak knytt til samfunnsdelens visjonar, strategiar og mål. I denne forbindelse rår vi og til at det vert utvikla indikatorar for måling av den miljømessige og samfunnsmessige utviklinga i kommunen, som grunnlag for å eventuelt kunne justere kursen og tiltaka innafor ulike satsingsområde. Vi oppmodar kommunen om å lage ein handlingsdel for fire år av gongen, sjølv om samfunnsdelen har eit 12 års perspektiv. På den måten legg kommunen føringar for utviklinga i Samnanger og grunnlaget for kommunens konkrete prioritering av ressursar, planleggings- og samarbeidsoppgåve innafor kommunens økonomiske handlingsrom dei neste fire åra. Eit resultat av denne konkretiseringa er m.a. at kommunens innbyggjarar lettare kan forstå prioriteringane i planen og planen blir meir operativ for kommunestyret.

I planmaterialet som ligg ute på høyring er det uklart korleis kommunen har tenkt å utarbeide handlingsdelen for å følge opp måla i kommunepplanen. Dersom kommunen har eit ønske om at økonomiplanen skal inngå i eller utgjere handlingsdelen, opnar kommunelova § 14-4 femte ledd opp for dette. I så tilfelle rår vi til at valet vert synleggjort i planskildringa til samfunnsdelen.

Folkehelse

Kommunen skal i samfunnsplanlegginga si etter folkehelselova og plan- og bygningslova medverke til ei samfunnsutvikling som fremjar folkehelse og utjamnar sosiale helseskilnader. Det er positivt at kommunen vurderer folkehelseomsyn gjennomgåande i samfunnsdelen og som eit hovudtema for rulleringa. I følge framskrivningar frå SSB vil Samnanger kommune kunne få fleire innbyggjarar i perioden 2020 til 2050. Det er likevel verdt å merkje seg at innanfor det samla folketalet vil kommunen få endringar i retning fleire eldre og færre yngre. Utvikling av kommunen sine definerte senter, t.d. Tysse som kommunesenter, Bjørkheim som lokalsenter og Haga som nærsenter, bør ha fokus på å leggje til rette for ein aldersvennleg sentrumsstruktur med varierte bustadtilbod som oppmodar til sosial og fysisk aktivitet. Ved å løfte folkehelse inn i satsingsområda og strategiane i kommuneplanen sin samfunnsdel, kan samfunnsdelen bli ein god folkehelsestrategisk plan for

Samnanger-samfunnet. Det vil styrke kommunen som samfunnsutviklar at folkehelse er løfta fram som sentralt tverrgående omsyn og med eit perspektiv på kva som fremjar helse og trivsel hjå innbyggjarane. Kommunen kan i den forbindelse synleggjere kva som er rolla til helsetenesta i folkehelsearbeidet og kva som er rolla til kommunen sine andre sektorar.

Kultur, idrett og inkludering

Dei nye nasjonale forventningane for regional og kommunal planlegging (2023-2027) er no på plass og bør danne grunnlaget for vidare arbeid med samfunnsdelen. Viktige regionale føringar innan kultur, idrett og inkluderingsfeltet er relevante å trekke fram i samfunnsdelen av kommuneplanen. Vi viser til nyleg vedtatt regional plan for kultur. Fire satsingsområde blir løfta fram:

- 1 Vestland – ein leiande region
- 2 Deltaking, demokrati og mangfald
- 3 Verdiskaping
- 4 Kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling

Samfunnsdelen skal medverke til å definere og formidle kommunen sin eigenart, styrke og omdømme. Kulturliv, idrett, kulturarv, frivillig arbeid, møteplassar og friluftsliv er rike kjelder som kan medverke til å skape ein sterkare identitet og tilhørse, og som er viktige ressursar for å bygge Samnanger si framtid.

Vi oppmodar til å satse på kunst og kultur, deltaking i frivilligheit, friluftsliv, bibliotek som viktige møteplassar, barn og unge, kulturarv, nærnatur og fysisk aktivitet som sentrale tema for samfunnsutvikling.

Sterke lokalsamfunn er svært viktige for folk sin kvardag og helse. Kva som definerer eit godt lokalsamfunn er samansett, men sosiale møteplassar, aktiv deltaking, kvalitet i utforminga av stadane, tilgang til viktige funksjonar og varierte bustadtypar er sentrale element. I tillegg spelar frivillig organisasjonsliv og den aktiviteten det skapar ei avgjerande rolle for å gi Samnanger gode lokalmiljø.

Kultur- og idrettsfeltet og frivillig sektor er nøkkelen til å skape meiningsfullt innhald i lokalsamfunnet. Dette kan også styrke andre områder og satsingar i kommunen, både innan helse og omsorg, næringsliv og verdiskaping. Her kan ein t.d. stimulere til berekraftig reiseliv, lokale opplevingar og arrangement, utvikling av lokale produkt, støtte for kulturentreprenørar, og satsing på ungt entreprenørskap og ungdomsbedrifter. Kommunen bør også vurdere aktivitet og kultur som aktuelle innovasjonsområde.

Biblioteka skal gi tilgang til kultur, informasjon, kunnskap og eit godt læringsmiljø. Ein skal drive bibliotektenesta i tråd med Lov om folkebibliotek. Bibliotekstrategien "Rom for demokrati og dannelse" er grunnlag for den nasjonale bibliotekutviklinga 2020-2023. Her er mål om å vidareutvikle biblioteka som relevante og viktige kunnskapsinstitusjonar som skal bidra til folkeopplysning og dannelse for befolkninga, og som kan vere ein viktig møteplass for alle.

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv

Forskning tyder òg på at fysisk aktivitet har ein svært positiv innverknad på psykisk helse og livskvalitet. Difor bør ein ta med dette temaet i arbeidet med den nye samfunnsplanen.

Det å ha gode anlegg for både organisert og uorganisert aktivitet vil vere viktig for folkehelsa. Dette er særleg viktig for å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge i Samnanger. Samnanger er ein relativt liten kommune, men nettopp derfor er det viktig å oppretthalde gode tilbod for både organisert og uorganisert aktivitet for innbyggjarane. Eit auka fokus på dette kan også gjere Samnanger til ein meir attraktiv stad å bu.

Både i den organiserte og uorganiserte aktiviteten finn barn og ungdom kvarandre. Ved å ha eit godt og variert tilbod vil ein kunne hindre utanforskap og gi eit tilbod til alle som ønsker det. Inkludering og mangfald er sentralt for idretten, og ulike arenaer for idrett og fysisk aktivitet kan vere viktige møtestader for innbyggjarane i Samnanger, uavhengig av bakgrunn og alder.

Inkludering og integrering

Det er viktig å skape inkluderande og opne lokalsamfunn med brei deltaking i samfunns- og arbeidsliv. For å nå målet om å få fleire innvandrarak i arbeid krev det eit tett samarbeid mellom introduksjonsprogrammet, NAV, vaksenopplæring, dei vidaregåande skulane og næringslivet lokalt. Fylkeskommunane har ansvar for behova til flyktningar og innvandrarak for vidaregåande opplæring og at desse møter det regionale behovet for arbeidskraft. Dette føreset eit nært samarbeid med kommunane. Samfunnsdelen av kommuneplanen bør konkretisere korleis kommunen kan løyse desse utfordringane.

Vestland fylkeskommune oppmodar Samnanger kommune til å skildre konkret korleis ein skal arbeide med sosial ulikskap og universell utforming. Det er også viktig å ivareta innbyggjarar i alle aldrar – også dei eldre. Både barn og eldre treng samfunn, bustadar, nærmiljø og mobilitet som er tilpassa deira behov.

Kunnskapsgrunnlag

Norsk kulturindeks, norsk idrettsindeks, frivillighetsbarometeret, barnefamiliepanelet og Ungdata har relevant informasjon for kommunen i arbeidet med samfunnsdelen og er ein del av kunnskapsgrunnlaget. I det vidare arbeidet med medverknad vil det vere relevant å jobbe meir med den kunnskapen ein har opp mot dei måla og visjonen ein ønsker at Samnanger skal rette seg mot.

Det kan også vere naturleg at kultur, idrett, friluftsliv, folkehelse og frivilligheit er representert inn i prosjektgruppa for planen.

Universell utforming

I planprogrammet vert det nemnd at kommunen skal legge universell utforming til grunn i planlegginga av omgavnader og busetnad og sikre omsynet til folkehelse i planlegginga. Vi er samde med kommunen i denne vurderinga. Universell utforming er ein verdibasert strategi som famnar alle sektorar. Fagområdet er eit sentralt verkemiddel for å legge til rette for mangfald og like moglegheiter for deltaking. Det er kommunen som har best kjennskap til kor dei lokale moglegheitene og utfordringane ligg, og som best kan sikre heilskap gjennom eigne planar og forvaltning av planverket. I samfunnsdelen bør ein difor løfte fram område der kommunen ynskjer at universell utforming skal få særskild prioritet i denne planperioden, som ved lokalisering av nye utbyggingsområde, tenester og handel eller med omsyn til tilgjenge og transport for alle. Det kan også vere konkrete satsingar knytt til eksisterande bygg og infrastruktur.

Viser til kapittel 1.3 i *Utviklingsplan for Vestland* til utfordringar knytt til attraktive stadar og gode nærmiljø, satsingsområde 7:

Det er viktig å skape gode nærmiljø der folk bur. Mange kommunar i fylket har dårleg tilpassa bustadtilbod. Eit inkluderande og aldersvenleg samfunn krev ein aktiv bustadpolitikk. Universell utforming gir alle moglegheiter til dei same tilboda. Gode møteplassar legg grunnlaget for deltaking i samfunnet.

Korleis kommunen nyttar samfunnsdelen til å skape attraktive stader og gode nærmiljø som fremmer trivsel, fellesskap og livskvalitet for innbyggjarane kan gjerast greie for i planskildringa.

Areal og transport

Avdeling for infrastruktur og veg (INV) har ansvar for arealbruk, trafikktryggleik og framkomst langs fylkesveg. Våre interesser knyt seg primært til planlegging, bygging, drift og vedlikehald av fylkesvegnettet.

Planprogrammet har fleire gode intensjonar og legg opp til ein god planprosess. Utbyggingsstruktur og tettstadutvikling er sentrale tema for det vidare arbeidet. For Vestland fylkeskommune er det viktig at en tenkjer gjennom om fortetting i sentrumsnære områder støtter oppunder eksisterande vegnett - spesielt mtp. trafikk sikre løysingar for mjuke trafikkantar.

Samferdse

Planprogrammet har fokus på koplinga mellom kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, og trekk fram viktigeita av å legge føringar i KPS gjennom ein overordna arealstrategi og eit arealregnskap. Det å få fastsett tydelege prinsipp og føringar for planar og arealutviklinga vil ha stor betydning for å sikre ønska utvikling og å gjere framtidige planprosessar mest mogleg føreseielege.

Avdeling for Mobilitet og Kollektiv støtter opp om hovudtema og utgreiingsbehov som er løfta i planprogrammet. Samnanger er godkjent som trafikksikker kommune tidlegare i år, og har fått ros å gjennomført eit grundig arbeid for å implementere trafikktryggleik i alle kommunale einingar. Viktigheita av trafikksikre løysingar for mjuke trafikantar må kome tydeleg fram i KPS og kan trekkast fram både under punkt 3.5 Oppvekst og punkt 3.7 Arealstrategi. Føringer som sikrar trafikktryggleik og trygg ferdsel både til skule og aktivitetar retta mot barn og unge vil vere viktige arealstrategiar. Trafikktryggleik vil og vere viktig føring for samordna areal- og transportplanlegging. Planlegging av utbyggingsområde som er kopla til eksisterande transportsystem og tilrettelegging for mest mogleg effektiv og miljøvennleg transport har avgjerande betydning i arbeidet med å redusere behov for privatbil ved reiser. Difor er det positivt at planprogrammet har intensjonar om vidare fortetting av sentrumsområde.

Naturmangfald

Det er bra at naturmangfald vert sett på som et viktig tema og utgreiingsbehov i arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel. Det er viktig å sikre både store, samanhengande naturområde og skjøtsel av kulturlandskap. Ved å samordne bustad, areal og transportplanlegging og prioritere å bygge ut på allereie utbygde areal, tar ein vare på naturmangfaldet og kan nytte av økosystemtenestene. I arbeidet med å greie ut utbyggingsbehov for næringsareal og bustadar, er arealrekneskap eit godt verktøy som kan gi oversikt over noverande arealbruk, arealbruksendringar og planreserve. Kommunal og distriktsdepartementet kjem ut med ein rettleiar som skal publiserast på planlegging.no, men i mellomtida anbefaler vi å lese [Arealregnskap som kartgrunnlag og arbeidsmetode](#) av NIBIO.

Klima og energi

[Regional plan for klima 2022-2035](#) blei vedtatt i desember 2022, og må leggest inn som ei regional føring i planprogrammet. Planen tek føre seg 5 plantema: Redusere direkte klimagassutslepp, redusere klimafotavtrykket, trygt og robust Vestland, sikre naturmangfaldet og klimarettferd og folkehelse. I planprogrammet til kommunen går det fram at alle desse plantema er inkludert, men vi saknar ei kopling mellom folkehelse og klima. Vi oppmodar kommunen om å inkludere dette i kommuneplanen sin samfunnsdel. Det er sterke koplingar mellom folkehelse og klima, t.d. kven som har moglegheit til å delta i klimaomstillinga og om klimatiltak treff innbyggjarane likt. I tillegg kan ein få vinn- vinn effektar, med tiltak som er gode for både folkehelse og klima. Desse kan ein lese meir om i kapittel 3H, i rapporten [Rapid review of inequalities in health and wellbeing in Norway since 2014](#).

I retningslinje 14 i Regional plan for klima går det fram at *Kommuneplanen sin samfunnsdel skal innehalde overordna vurderingar av om klimaendringane påverkar planen sine langsiktige utfordringar, mål eller strategiar*. Det er viktig at kommunen vurderer om utfordringar, mål og strategiar ein arbeidar inn i kommuneplanen sin samfunnsdel blir vurdert med omsyn til klimaendringar. Dette er og kopla til vurdering av klimarisiko, som er nemnt meir utfyllande i fråsegna under punktet *Klimatilpassing*

Utsleppsreduksjon og energieffektivisering

Det er bra at kommunen skal sette seg mål for reduksjon av direkte og indirekte klimagassutslepp. Vi oppmodar kommunen om å sette ambisiøse mål for utsleppsreduksjon. Målet knytt til reduksjon av direkte klimagassutslepp må ha eit målår, og eit referanseår. Kommunen bør lage ei framskriving som syner dei direkte utsleppa fram mot 2030. Her har fylkeskommunen eit verktøy som kommunen kan nytte. Verktøyet syner framskriving basert på utsleppsstatistikken til Miljødirektoratet, og tiltak i mellom anna klimakur (nasjonale tiltak), og opnar for moglegheiten for at kommunen sjølv kan legge inn egne tiltak.

Kartløysinga til [folkets fotavtrykk](#) gir ei oversikt over klimafotavtrykket i kommunen. Dette er pr. no den løysinga som gir best oversikt over klimafotavtrykket, sjølv om noko er estimerte tal og kan gi noko dobbelttelling i forhold til dei direkte utsleppa. Det er positivt at kommunen ynskjer å ha ei oversikt over dei indirekte utsleppa, og lage tiltak for å redusere desse. Dette er i tråd med retningslinje 8 i regional plan for klima 8. *Regional og kommunal planstrategi og kommuneplanen sin samfunnsdel bør inkludere status på klimafotavtrykket og vurdere behov for oppdatert kunnskap, planar eller tiltak for å redusere dette*.

Kommunen skal sjå nærare på korleis ein kan redusere utslepp knytt til drift, innkjøp og energioptimaliseringstiltak. Det er bra at kommunen inkluderer kva de sjølv kan gjere som organisasjon. Vi oppmodar kommunen om å lage klimabudsjett, og bruke dette aktivt til å gjennomføre tiltak for å redusere utsleppa.

Innan energi effektivisering bør kommunen legge opp til bruk av fornybare energikjelder i bygningsmassen. I tillegg til energieffektiviserings tiltak, oppmodar vi kommunen til å sjå på mogleheiten for *energisparing*.

Klimatilpassing

Kommunen skal sjå på korleis dei kan tilpasse seg klimaendringane. Vi oppmodar kommunen om å gjennomføre ei analyse over kva klimarisiko ein har, og kva ein ser føre seg kan påverke drift, næringsliv og værrelaterte hendingar i kommunen på kort og lang sikt. [Kommunalbanken har ei oversikt](#), som gir eit godt utgangspunkt for analysen, men det er og viktig å supplere med lokal kunnskap. I tillegg har dei ei [nettside](#) som viser metode for å arbeide med klimarisiko. Fylkeskommunen skal i 2023 sende ut ei bestilling for å sjå på verktøy og metodar for å kartlegge klimarisiko i kommunane i Vestland.

Oppsummering klima

Samnanger kommune skal ta opp klima og miljøvurderingar i kommuneplanen sin samfunnsdel. Vi oppmodar difor kommunen om å lage eit kunnskapsgrunnlag/statusrapport om dette tema, som eit vedlegg til kommuneplanen sin samfunnsdel.

Kulturminne og kulturmiljø

Kulturminnelova sitt føremål § 1 seier mellom anna at: «*Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressursene som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og framtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.*»

Vi saknar generelt ei omtale av kulturminne og kulturmiljø i samband med samfunnsplanlegginga. Det er viktig at kommunen har eigne mål og strategiar knytt til kulturminne, kulturmiljø og landskap.

Under punkt. 3.2 *Klima og klimatilpassing, miljø og naturmangfald* er det naturleg at Samnanger også trekkjer inn kulturminne, kulturmiljø og kulturlandskap.

Vi viser til ny stortingsmelding om nye mål i kulturmiljøpolitikken:

<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/kulturmiljo/id2697943/>

Her vil vi særleg peike på gjenbruk og istandsetting av kulturminne og kulturmiljø som samfunnsnyttig både av omsyn til klima, ressursbruk og økonomi. Å finne god balanse mellom vern og utvikling er ei av desse utfordringane. Kulturminne kan vere ressursar for å byggje samfunnet. Her har Samnanger kommune ei viktig oppgåve med å ta vare på kulturarven som ressurs for kunnskap, oppleving, bruk og gjenbruk (sirkulær økonomi).

Vern av kulturmiljø er ein sær sær viktig del av eit berekraftig samfunn. Ei undersøking gjort i 2020 av SINTEF for Riksantikvaren viser at klimabelastninga vert redusert betydeleg når bygningar vert gjenbrukt samanlikna med å rive og bygge nytt. Ein av hovudkonklusjonane i rapporten er at rehabilitering og ivaretaking av eksisterande bygningar påverkar miljøet halvparten så mykje som å rive og bygge nye. Ombruk av bygningar vil difor vere eit avgjerande bidrag i det grøne skiftet.

Vi vil oppmode kommunen om å leggje til ein arealstrategi som sikrar ei berekraftig forvaltning av kommunen sine kulturlandskap og kulturmiljø. Desse bør definerast og synleggjerast i arealdelen ved bruk av omsynssone. Her kan kommunen mellom anna sjå til kommunedelplan for kulturminne 2012-2020.

Næringsutvikling

Det er positivt at næringsutvikling er sett på agendaen, og at det vert poengtert at samfunnsplanen bør diskutere korleis Samnanger i større grad kan verta ein attraktiv næringskommune. Det er eit godt grep å sjå på næringsutvikling i tilknytning til å styrke Samnanger som bustadkommune. Samfunnsdelen er eit svært viktig verktøy for å leggje til rette for næringsutvikling gjennom

heilskapleg samfunnsplanlegging. Næringsutvikling og samfunnsutvikling i kommunane heng saman; næringsutvikling, bustadutvikling, stadutvikling, attraktivitet, tilflytting, inkludering osv. er tema som er samanvevde. KS og NHO bestilte i 2021 ein rapport frå Vista og Samfunnsøkonomisk analyse som heier «*Lærdom frå gode vertskommunar for næringsutvikling*» (Kjelde: [Rapport nr. 03-2021 Samfunnsøkonomisk analyse](#)). Rapporten seier at kommunar som ser næringsutvikling som ein del av kommunen sitt arbeid for gode lokalsamfunn, i større grad lukkast med kommunal næringsutvikling

Samfunnsdelen bør bidra til innovasjon og næringsutvikling, og innanfor berekraftige rammar. Vi viser til «*Berekraftig verdiskaping – regional plan for innovasjon og næringsutvikling 2021–2033*» som set retning for verdiskapinga i Vestland. Visjonen for planen er at vi skal vere nyskapande og berekraftige, med hovudmål: Vestland skal vere det leiande verdiskapingsfylket basert på berekraftig bruk av naturressursar, grøn næringsutvikling og innovasjon.

Berekraftig verdiskaping - regional plan for innovasjon og næringsutvikling har fire hovudsatsingsområde:

- Grøn næringsutvikling - Eit næringsliv i Vestland med netto nullutslepp i 2030
- Innovative og inkluderande samfunn - Verdiskaping og nye grønne arbeidsplassar i heile fylket
- Areal til næringsutvikling - Rett areal til rett føremål til rett tid
- Kompetanseutvikling i arbeidslivet - Fleire arbeidstakarar med rett kompetanse

Vi viser i tillegg temaplan for reiseliv i Vestland, temaplan for landbruk i Vestland, temaplan for breiband og digitalisering. Desse følgjer opp den regionale planen for innovasjon og næringsutvikling. Vi ber om at de legg desse føringane til grunn i det vidare arbeidet.

Vi vil gjerne utfordre kommunen på følgjande: korleis kan medverknad i planprosessen bidra til å mobilisere til nyskaping i kommunen? Det kan vere nyttig å leggje vekt på medverknad, og å mobilisere ulike aktørar til å gje innspel til planen, og samstundes styrkje grunnlaget for vidare samarbeid felles realisering av planen (utviklingsarbeid forutset samarbeid). Innspel til kommuneplanens samfunnsdel er eit viktig samarbeidsområde mellom kommunen og næringslivet, og det er viktig å leggje opp til at næringslivet sin stemme kjem fram. Kommunen kan nytte planprosessen til å få god innsikt i næringslivets behov og visjonar, styrkje dialogen og den gjensidige forståinga. Næringslivet kan ha nyttige innspel og tankar, og i tillegg er det viktig å byggje breitt eigarskap kring kommunens langsiktige strategiske arbeid. Når det gjeld involveringa av næringslivet kan ein gjerne tenkje nytt om medverknadarenaer, til dømes å vitje bedrifter med meir. Distriktssenteret meiner at alle kommunar kan utgjere ein viktig forskjell for det lokale næringslivet, og oppmodar til å prioritere entreprenørrollen; vere utadretta, initiativrik og følgje opp næringslivet (kjelde: «*Distriktskommuner som lykkes godt med næringsutvikling*», Distriktssenteret 2020).

I planprosessen vonar vi at de kan avdekke: Kva for fortrinn og ressursar har de i Samnanger som de kan vidareutvikle? Korleis kan kommunen leggje til rette for næringslivet? Korleis kan kommunen skapa verdiar saman med næringsliv og friviljugheit/innbyggjarar (samskaping som verktøy for utviklingsarbeid)? Og er det nokon «eldsjelar» i lokalsamfunnet, kva har dei for visjonar for Samnanger, og kva ser dei for moglegheiter? Er det noko dei ønskjer å skapa? Gjennom medverknadsprosessen/planarbeidet kan ein òg byggje utviklingskapasitet og fremme lokale ressursar og søke å styrke handlingsrom.

Reiseliv er ein viktig næringsveg for Vestland fylke, og her Samnanger kommune ressursar og potensiale. Vi vonar reiseliv og verdiskapingspotensialet kring denne får ein plass i den vidare planprosessen. Eit innspel til problemstilling som kan drøftast: korleis kan ein auke verdiskapinga knytt til besøkjande, i skjæringsfeltet til andre næringar?

Når det gjeld det grønne skiftet/grøn omstilling av næringslivet ber vi om at de har med dykk moglegheitene som ligg i grøn region Vestland. [Grøn region Vestland](#) kan ha aktuelt kunnskapsgrunnlag og aktuelle tiltak. Kva for ressursar har Samnanger inn i dette arbeidet?

Areal til næringsutvikling er vesentleg for næringsutvikling. Status og kapasitet på næringsareal er eit tema vi oppmodar til å ha med dykk vidare. I tillegg er landbruksnæringa arealavhengig, og kommunen kan vurdere arealstrategi(ar) knytt til jordbruksareal/jordvern.

Føreseielege rammevilkår er viktig for næringslivet, og vonar at de ivaretek dette omsynet i planen.

Oppsummering

Vestland fylkeskommune har merknader til planprogrammet når det gjeld det planfaglege, folkehelse, kultur, idrett og inkludering, universell utforming, areal og transport, samferdsel, naturmangfald, klima og energi, kulturminne og kulturmiljø, og næringsutvikling. Vi ber om at desse merknadene vert teke omsyn til i prosessen vidare.

Vi bidrar gjerne med råd og hjelp innan dei ulike tema i prosessen vidare med kommuneplanens samfunnsdel.

Lykke til med arbeidet!

Med helsing

Eva Katrine Ritland Taule
fagleiar
NPI – Plan, klima og analyse

Lasse Klæboe Kristensen
rådgjevar
NPI - Plan, klima og analyse

Brevet er elektronisk godkjent og har difor inga handskriven underskrift

Sakshandsamarar

Grete Kathrine Jacobsen avdeling for næring, plan og innovasjon
Iselin Helløy avdeling for næring, plan og innovasjon
Ragnhild Berge Feidje avdeling for næring, plan og innovasjon
Karoline Hareide Breivik avdeling for kultur og folkehelse
Sissel Lillebø Aarseth avdeling for kultur og folkehelse
Hans Sveindal Rosfjord avdeling for infrastruktur og veg
Gunhild Raddum avdeling for mobilitet og kollektiv

Kopi til:

Statsforvaltaren i Vestland

Statens hus - Njøsavegen 2

6863

LEIKANGER